

## Poučni in zabavni del.

### Potopisne črte.

#### Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ko je odbila ura 10, vstopil sem v notranja prostore jugoslovanske akademije. Ako povem, da je ta krasna palača, po načrtih slovečega stavbenega mojstra Franca Schmidt-a in v slogu italijanske renesance postavljena, stala blizu 300.000 goldinarjev, zamore se razvideti, koliki kinč da je ona že po svoji zunanosti Zrinjskemu trgu. A njeno notranje vjema se popolnoma z njeno zunanostjo. In vnovič moram tudi tu častno omeniti, da temelj jugoslovanski akademiji vložila je le zopet tako zvana „mrtva roka“. Slavnoznani dijakovski biskup milg. Josip Jurij Strossmayer, ta uzor najiskrenejšega rodo- in domoljubja, ter strokovni zvedenec v mnogih vedah, bil je namreč kot utemeljitelj in pokrovitelj jugoslovanske akademije že 14. marcija 1866. obljubil darovati jej zbirko svojih s težkimi novci si pridobljenih slik in umetnin, kar je tudi z darovnico od 2. oktobra 1868. spolnil. Zbirka bi se bila imela vendar vročiti akademiji še le po smrti veledušnega milg. darovatelja. Kmalu na to je pa svoj blagi namen spremenil tako, da hoče storiti to koj, ko bo imela akademija v to potrobne prostore. In tudi za to skrbeti je hotel darežljivi mecena, ker je dne 25. marcija 1875. daroval za zgradbo akademijske palače 40.000 goldinarjev; tej velikanski svoti je kasneje primaknil še 20.000 gld.; za dekoracije v arkadah pa še posebej 2000 gld. (Dar 62.000 gld. suhega denarja iz ene same roke je pač dogodek, ki se ne ponavlja vsaki dan. Ako pa vzamemo, da je zelo o ravno tem času zidati dal preslavni biskup Strossmayer na lastne stroške tudi prekrasno novo stolno cerkev v Dijakovu, katera je baje pravo stavbeno čudo naših časov, labko priznamo, da je hrvatska zgodovina vseh časov komaj imela Strossmajerju enako darežljivega rojaka. S tema dvema velikanskima daroma svojej domovini, postavil si je blagodušni gospod spomenika, ki bosta slavila njegovo ime sto in stoletja.) Ko je bila akademijska palača izgotovljena, je s pismom od dne 7. julija 1882. izjavil, da se umetnine na njegove stroške zamorejo prenesti iz Dijakova v Zagreb. Ko se je to zgodilo, so se slike po načrtih arhitekta g. H. Bolléa in po trudu prof. dr. Kršnjavega v dvoranh II. nadstropja ponamestile, je bila v dan 9. novembra 1884. galerija po samem veledušnem darovatelji in vtemeljitelji, milg. biskupu Strossmajer-u slovesno odprta, ter po sklepu akademije v vedni spomin častno nazvana: „Akademijska galerija Strossmajerjeva.“ Toliko ob kratkem o prvotni zgodovini jugoslovanske akademije. Da bi se spuščal pri popisu v nadrobnosti, ni in ne more biti moj namen. Vsakemu obiskovalcu galerije pa svetujemo, naj si v predsobi pri vhodu kupi za neznatno ceno 30 novčičev

VIII + 149 stranij obsegajočo knjižico „Akademijska galerija Strossmajerjeva“, ki obsega v vvodu kratek zgodovinski popis; v daljnih razpravah pa služi kot izvrsten „ciceron“ (voditelj in tolmač) v predsobi in po galerijskih dvoranh. Že predoba sama šteje 10 jako znamenitih predmetov za ogledovanje; vmes več dragocenih starinskih mašnih oprav. Po dvoranh naj navedem le število slik. V I. jih je 62; — v II. 48; — v III. 66; — v IV. 54; — v V. 32 in VI. 29. Strokovnjak in lajik imasta tedaj dovolj občudovati, dovolj ogledovati, in pritrdil sem onim, ki so mi svetovali: če pridem v Zagreb, naj pač ne opustim, ogledati si Strossmajerjeve galerije. Tudi jaz svetujem to vsakemu. Slike so razne velikosti, vložene so vse v simetrično primerne pozlačene okvirje; glede svitlobe vravnane in pobešene so tako, da jo dobivajo v pravi primeri; visoka okna pa so zagrnjena s svetlo rujavkastimi zastori, tako, da je omejena presilna bliščoba. (Mislim, da se o oblačnih in deževnih dneh ti zastori odgrnejo.) — Omeniti mi je še v arkadah velikanskih, na presni zid zgotovljenih, po slavnem Rafaelu posnetih slik in dveh ondi stoječih doprskih kamnitih kipov; dalje pa tudi v sredi krasnih, iz srednjega v gorjenje nadstropje vodečih stopnic postavljenega doprsnega kamnitega kipa vtemeljitelja akademije samega, milg. biskupa Strossmajer-ja. Po mojih nemerodajnih mislih naj bi se bil vendar izbral za kip orjaka izmed jugoslovanskih rodo- in domoljubov pač bolj pristojen, primerno ograjen in dekoriran prostor. Pa — bati se je, — močno bati, zlasti kakor sedaj piha politična sapa po Hrvatskem, da bi se tudi temu doprsnemu kipu kedaj ne pripetila kaka enaka nečast, kakor se je zgodila sliki preslavnega biskupa v neki družbeno-bralni sobi (v Gradci), da jo je namreč odstranilo nehvaležno in neizkušeno hrvatsko dijaštvo. Saj smo nedavno nekje brali, da se jugoslovanska akademija hoče prekrstiti na ime: „Kraljevska hrvatsko-slavonska akademija“, to pa vse za to, ker je biskup Strossmajer pokrovitelj akademije, in ker je po mnenji vladnem delovanje akademikov preveč slovanskega značaja, kar je današnjim gospodom trn v peti. Rajši drugo vse, nego slovanski duh, ki se ne more strinjati z madjarsko državno idejo.

(Dalje sledi.)

### Poučni in zabavni drobiž.

**Krotek hrošec.** V Ameriki se neka gospa peča posebno s hrošči in jih skuša ukrotiti in udomaćiti. Ameriški listi pripovedujejo, da je jednega bila tako ukrotila in udomaćila, da je na klic pritekel k njej. Žal da je ta ljubeznjiva živalica po zimi poginila.

**Ledene gore.** Letos so se posebno na severni strani Nemškega morja nakopičile cele kope ledú. Več ladij se je ponesrečilo.

**Potresi.** Dne 13. m. m. bil je močen potres v Halmi pri Szatmáru na Ogerskem. Več dimnikov se je podrlo. Prišli je zid močno razpokal. Zvonik protestantske cerkve se je močno majal. Tudi drugod po Ogerskem čutili so ta potres. — Dne 15. m. m. je bil potres na otoku Euböa, ki pa ni napravil dosti škode. — Dne 11. m. m. so pa v Solunu čutili dva močna sunka, ki pa menda nista nobene škode napravila.

**Znanstveno potovanje.** S podporo dunajske akademije znanosti je odšel v Tesalijo, da znanstveno preišče Pinduško ozemlje, zdravnik dr. Evgen Halacsy. Dosedaj ta kraj ni še skoraj nič znanstveno preiskan.

**Umrli** je dne 16. m. m. v Krakovu v Galiciji znan poljski narodnogospodarski pisatelj Supinski v visoki starosti 90 let. — V Versaillesu je umrl najstarejši francoski general Anthouardou grof de Vraincourt, jeden poslednjih imejteljev Helenske svetinje. Imel je že 97 let.

**Pomladni glasi III.** imenuje se knjižica, katero so izdali ravno kar ljubljanski bogoslovci. Uredil jo je Alojzij Stroj. Namenjena je slovenski mladini. Posebno času primeren je životopis sv. Očeta. Mi to knjižico toplo priporočamo. Nevezan izvod stane 20, vezan pa 30 kr.

## Novice.

— **«Slovincu» v odgovor.** Sobotni „Slovenec“ skuša nas pobiti navajajoč, da je „Neue Freie Presse“ dne 9. marca ljubljanskega škofa grajala, ne pa hvalila, kakor smo mi trdili. S tem seveda le meče lahkovernim čitateljem pesek v oči. Mi nismo nikdar trdili, da bi morda „Neue Freie Presse“ zaradi kake stvari škofa ne bila grajala. Trdili smo le, da ga je hvalila zaradi tega, ker je domnevala, da pospešuje naš domači razpor. To je tudi zares storila v svoji jutranji številki dne 14. januarja in tega „Slovenec“ ne more tajiti, in to je dokaz, da je razpor med Slovenci tudi pod katoliško pretvezo le nemškimi liberalcem v korist. Mi smo dotični faktum naveli le zaradi tega, da dokažemo škodljivost prepira, ne pa, da bi hoteli škofa grditi, kar smo odločno naglašali. Naša dolžnost pač ne more biti, da bi vsak glas o ljubljanskem škofu po nemških listih navajali, posebno če ni v zvezi s tem, za kar se gre. Tudi bode pa „Slovenec“ priznal, da se vsakemu časnikarju lahko pripeti, da kako stvar pregleda, kar se je nam tudi zgodilo glede dopisa, katerega navaja „Slovenec“. Da je dne 9. marca „N. Fr. Pr.“ se jezila na škofa, temu je pa bilo v prvi vrsti povod, ker se je govorilo, da deluje na to, da jezuitje kupijo Križanke in osnujejo slovensko gimnazijo. Da je slovenska gimnazija, bodisi duhovska ali svetna, našim Nemcem in nemškutarjem trn v peti, to je gotovo. In če kaj tacega pospešuje škof ljubljanski, je naravno, da ga napadajo nemški liberalni listi. „Neue Freie Presse“ je tudi avstrijskim škofom sploh slavo pela zaradi njih pastirskega lista pred zadnjimi državnozbornimi volitvami, ker so nekateri odstavki bili naperjeni proti protisemitizmu, in iz enakega povoda je hvalila tudi še posebe linškega škofa in dunajskega nadškofa. To je pa nikakor ni oviralo, da bi škofov ne bila napadala prej in pozneje zaradi drugih reči, n. pr. zaradi njih poganjanja za verske šole. Židovski listi hvalijo škofo, kadar store kak korak, ki utegne koristiti nemškim liberalcem; napadajo jih pa, kadar je njih delovanje nemškim liberalcem v škodo. Tako je tudi z napadi na našega knezo-škofa. Dokler so domnevali, da pospešuje samo razpor v narodnem taboru, so ga hvalili, ker je ta razpor najbolj njim v korist; ko se je začelo govoriti o slovenski gimnaziji, so pa pali s kolcem po njem, ker slovenska gimnazija se ne vjema z njih težnjami.

— **Odlikovanji.** Naš rojak g. Jan. Zadnikar trgovec s steklom v Gradci sin tukajšnjega posestnika in pasarja Valentina Zadnikarja je izumil steklene kopelne banjice za tiče. Za to iznajdbo ga je akademija za iznajdbe v Parizu odlikovala s tem, da ga je imenovala svojim častnim članom in mu je poslala lepo diplomu in medaljo. To je že peto odlikovanje, katero si je pridobil g. Janez Zadnikar. — Zlat križec za zasluge dobil je g. Vek. Minatty gozdni oskrbnik grajščine Sonegg, na Igu, v znak priznanja za njegovo dolgoletno požrtovalno in in zvesto službovanje.

— **Duhovniške premembe v ljubljanski škofiji.** Župnija Kropa je podeljena č. g. Frančišku Hönigmannu, sedanjemu župniku v Osilnici. — V stalni pokoj so stopili č. gg.: J. Belar, župnik v Rovtah; Anton Namrè, župnik v Šmartinu pod Šmarno goro; Tomaž Šlibar, župnik v Dupljah, ki se naseli v Kranju, in Ignacij Mali, ekspozit v Ribnem. — Kot farna upravitelja sta nastavljena č. gg.: Mihael Trček v Šmartnem pod Šmarno goro in Janez Hladnik v Rovtah nad Logatcem.

— **Osobna vest.** Okrajni sodnik g. Wenger v Gornjem Gradu imenovan je svetniškim tajnikom pri deželnem sodišču v Ljubljani.

— **Častnim občanom** je izvolil občinski svet slapski pri Vipavi. g. dr. Andr. Ferjančič-a, državnega poslanca in namestnika državnega pravdnika v Ljubljani.

— **Občinska volitev.** V občinski odbor v Ložu so izvoljeni za župana g. Gregor Lah. poštar v Ložu, za svetovalca gg. Franc Kovač in Jakob Mlakar.

— **Domači pešpolk baron Kuhn št. 17** premesti se po velikih vojaških vajah v Celovec, v Ljubljano pa pride graški pešpolk št. 27. — Toliko v pojasnilo na našo zadnjo notico glede te zadeve.

— **Južna železnica** uvela je s 1. aprilom na vseh svojih progah novo tarifo, in to za tovorno in osebno vožnjo. Južna železnica sicer trdi, da je z novim tarifom gotovo ustregla vsem interesovanim krogom, a razne pritožbe industrijcev, ki se čujejo že zdaj ne potrjujejo tega.

— **Mestna hranilnica ljubljanska.** Upravni odbor mestne hranilnice ljubljanske izvolil je mesto odstopivšega g. Fr. Ks. Souvana, novim predsednikom podžupana ljubljanskega, gosp. Vasa Petričiča.

— **Splošni shod poštarijev** bode dne 24. aprila na Dunaji v mali dvorani glasbenega društva.

— **Zbornica kranjskih zdravnikov.** Vlada je dovolila, da se ustanovi v Ljubljani zbornica kranjskih zdravnikov. Volitev je razpisana na dan 15. maja t. l. V zbornico voliti bo 9 odbornikov in 9 namestnikov.

— **Mlekarska zadruga na kamniških planinah.** Posestniki, ki imajo čez poletje veliko živine na paši na kamniških planinah odločili so se ustanoviti mlekarska zadrugo in izdelavati sir. Sklenili so že letos pričeti z izdelovanjem sira.

— **Občinski mestni svet tržaški.** Minolo soboto je naznanil primorski namestnik tržaškemu županu, da je ministerstvo razpustilo mestni občinski svet tržaški. Z ozirom na to, da je itak že potekel mandat občinskega sveta in so bile že določene nove volitve, presenetil je ta ministerski ukrep vse prebivalstvo tržaško. Da je vlada segla po tem skrajnem sredstvu, morala je imeti za to poseben vzrok. O tem vzroku širijo se razne govorice, med katerimi je najbolj razširjena in tudi najbolj verjetna ta, da je vlada občinski svet zato razpustila, ker je menda nameravala radikalna lahonska gospoda v mestnem zboru na demonstrativen način slaviti srebrno poroko kralja italijanskega. Da vlada zapreči to protiavstrijsko demonstracijo, je razpustila občinski svet. Lahonska radikalna stranka je vsled tega močno poparjena in boji se, da za njo izid volitev, ki se imajo vršiti začetkom maja, ne bode tako ugoden, kakor bi mogel biti, da ima ona v svojih rokah vodstvo pri volitvah in ne vlada. Ta strah radikalcev je pa tudi upravičen, kajti Slovenci in konservativci se prav marljivo gibljejo in pripravljajo na volitve. Če tem priskoči še vlada na pomoč, potem so radikali izgubljeni, kajti s svojim slabim gospodarjenjem prišli so že ob vse zaupanje.

— **Frančiškanski samostan na Brezjah** se bode pričel morda še letošnje leto graditi, kajti prostor za stavbo je že kupljen in tudi vsi stavbeni načrti so že izdelani.

— **Darilo.** Preč. g. kanonik dr. Čebašek daroval je cerkvi pri Mariji pomagaj na Brezjah prelepo monstranco v vrednosti 1800 gld.